

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ

Стаття друкується за результатами
XVI конференції ЕРТА – асоціації педагогів – піаністів України.

В статье рассматриваются основные принципы организации проектной деятельности будущих дизайнеров: принцип систематизации, целостности, соответствия, гармонизации, ассоциации, симметрии и принцип организации формы дизайн-объекта; это дает возможность по новому планировать и переосмысливать содержательные компоненты проектной деятельности будущих дизайнеров.

Ключевые слова: *принципы деятельности, проектная деятельность, дизайн-объект.*

This article discusses the basic principles of the design of future designers: organizing principle, integrity, consistency, harmonization, associations, and the symmetry principle of form design object.

Keywords: *principles, design, design object.*

Теоретичні та методологічні аспекти проектної діяльності за предметом невід'ємні один від одного; вони мають характерні ознаки та схильність до: систематизації, пропорційності, гармонійності, відповідності, зв'язку естетичного та художнього, зв'язку чуттєвого та абстрактного, зв'язку естетичного відношенням до об'єктів проектування та діяльністю, гармонізації структурних, кольорових та технологічних складових дизайн-об'єктів, системи формоутворення окремих комбінаторних елементів. Основні положення охоплюють широкий спектр художньо-естетичних знань та зв'язків і потребують відповідної систематизації і гармонізації. Тому особливого значення набувають висунуті принципи організації проектної діяльності.

В процесі наукового пошуку, було встановлено, що основні принципи організації проектної діяльності потребують переосмислення і відокремлення від будь-якої діяльності, що не потребує створення певного образу та перетворення його на об'єктивну реальність.

Цю проблему досліджували О.Бойчук, В. Виноградов, Ф. Георгієв, С. Гончаренко, Т. Козлова, О. Купенко, Т. Ніколаєва, П. Попов, В. Турчин. Системно-структурні принципи розробляли (П. Анохін, В.Афанасьєв, А. Богданов та інші); принцип цілісності (М. Овчиніков, В. Лозова та інші); принципи симетрії (Г. Вейль), принцип пропорції (И. Шевелєв); принцип гармонізації (А. Ефімов, Г. Мінервін, В. Шимко). Але, розглядаючи загальні регулятиви, що нормують творчу та проектну діяльність, ці положення вчених не визначають приналежність тих або інших принципів до будь-якої проектної діяльності майбутніх дизайнерів. Саме цьому питанню присвячена дана стаття.

У традиційному розумінні проектування дизайн-об'єктів постає як вид діяльності, багатообразне явище, що розрізняється за предметом і методом, змістом і формою, характером і результатом.

Відповідно до визначених характерних ознак ми висуваємо основні принципи проектної діяльності майбутніх дизайнерів, які перетворюють множинність категорій і законів на струнку систему знань і дозволяють більш чітко визначити відповідні форми та способи функціонування кожного структурного компонента в теорії.

Проектування – це створення проекту-прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об'єкта (стану) [9, с.270]. Також проектування – це процес складання опису, необхідного для створення в заданих умовах ще не існуючого об'єкта, на основі первинного опису цього об'єкта і алгоритму його функціонування [6, с.7].

Проектна діяльність – це діяльність, яка починається зі створення певного образу майбутнього, що забезпечує необхідні переваги, порівняно з ситуацією без проекту, і яка завершується у визначений час із перетворенням цього образу на об'єктивну реальність [7, с.136].

Під принципом проектної діяльності розуміють загальні регулятиви, які нормують творчу діяльність, об'єктивно обумовлені природою проектування і таким чином визначають приналежність тих або інших дій у проектній сфері.

У своєму дослідженні ми розглядаємо такі принципи: систематизації, цілісності, відповідності, асоціації, симетрії та принцип організації форми.

Принцип систематизації охоплює сукупність пізнавальних процесів (саме така сукупність досить легко піддається типологічній характеристиці), а саме: структуролізації, загального взаємозв'язку та взаємообумовленості предметів та явищ, їх цілісності. Принцип систематизації реалізується як у методології проектування дизайн-об'єктів, так і в теорії конкретно прикладної галузі, де поняття „система” представляє собою сукупність об'єктів, взаємодія яких викликає появу нових інтегративних якостей, не притаманних окремим складовим системи [1].

Аналіз досліджень дозволяє виділити найголовніші ознаки системи:

- містить в собі множину взаємопов'язаних елементів;
- ці елементи є цілісним утворенням.

Тому під системою ми будемо розуміти в проектній діяльності множину взаємопов'язаних елементів, які є цілісним утворенням:

- змістові елементи (зміст) і формальні елементи (форма дизайн-об'єкту) [3];
- змістовні елементи (зміст), формальні елементи (форма дизайн-об'єкту) та елементи виразності (художня та технологічна виразність дизайн-об'єкту);
- елементи структурної гармонізації, кольорової гармонізації та технологічної організації комбінаторних елементів;
- елементи пропорції та пропорційності [10];
- елементи симетрії та асиметрії [2];
- елементи динамічності та статичності;
- елементи хроматичної та ахроматичної групи кольорів;

- елементи технології обробки та декору дизайн-об'єктів.

Таким чином, ми можемо розглядати систему організації художнього та проектного образу в проектній діяльності, систему організації комбінаторних елементів у формоутворенні дизайн-об'єкту, систему комбінаторних засобів структурної гармонізації, систему комбінаторних засобів кольорової гармонізації та систему засобів технологічної організації дизайн-об'єктів.

Ці визначені системи проектної діяльності ґрунтуються на уявленні про цілісність системи, тобто про наявність у неї нових інтегративних властивостей, що відсутні у кожному її компоненті.

Принцип цілісності значною мірою обумовлює логіку будь-якого системного дослідження. У відокремлених системах проектної діяльності перш за все необхідно визначити інтегративні якості, що притаманні системі як цілісному утворенню:

- здатність до типізації і класифікації, що ґрунтується на різних основах;
- прагнення до побудови і розкриття різноманітних зв'язків (між комбінаторними структурними елементами та кольоровими, між змістовними елементами та технологічними).

Основні положення організації проектної діяльності розкриті у принципі відповідності, який виявляє цікаву закономірність розвитку мистецтвознавчих теорій, теорій формоутворення та проектної діяльності, де описується взаємозв'язок між гіпотезами і теоріями та продуктами проектної діяльності. Поняття «відповідність» як і аналогічні йому поняття «згода», «збіг» вживається тоді, коли треба підкреслити, що свідомість людини відображає навколишній світ правильно, точно і вірно. Тому принцип відповідності використовується в багатьох галузях мистецтва, а також у дизайні на різних етапах проектування, де виявляє:

- співвідношення явищ та предметів, що спостерігаються і тих, що наближаються до ідеалу;
- співвідношення елементів і частин до цілого в завершеному дизайн-об'єкті;
- взаємозв'язки старих та нових понять у дизайн-освіті;
- взаємозв'язки між старими та новими теоріями і одночасно глибокого протиріччя між ними;
- співвідношення проектного образу з природними аналогами.

Принцип гармонізації в дизайні представляє собою струнку, узгоджене поєднання елементів, що утворюють цілісний твір дизайнерського мистецтва [4, с.25]. Цей принцип було відкрито в процесі сприймання об'єктів природи та багатовікової творчої діяльності, де основною якістю мистецтва є гармонія, яка проявляється: у взаємодії форми і змісту при повній їх відповідності один одному, в зв'язку людини з одягом.

Якщо розглядати одяг як художню цілісність, виходячи із закономірностей композиційних побудов, ми розглядаємо принцип гармонізації художньої форми одягу.

Принцип гармонізації дизайн - об'єкту у проектній діяльності – це не тільки визначення кількісних відношень, які забезпечують співрозмірність, пропорційність, рівновагу. Він здійснює зв'язки між всіма елементами дизайн-

об'єкту у проектуванні, а також узгоджує протиріччя між формою та змістом, між матеріалом та технологією, між об'єктом та оточуючим середовищем, забезпечуючи зв'язок всіх елементів у єдине композиційне ціле. Таким чином під гармонізацією розуміється досягнення не тільки зовнішньої узгодженості форми але її комплексна організація.

Принцип асоціації є найголовнішим в організації проектної діяльності. Він передбачає передачу будь-якого духовного чи уявленого змісту у матеріально-чуттєвому формі, що проходить через асоціативний зв'язок. Асоціація в мистецтві - це спосіб досягнення художньої виразності, заснований на виявленні зв'язку чуттєвих образів, що виникають у процесі безпосереднього відображення дійсності, з уявленнями, що зберігаються в пам'яті реципієнта або закріпленими в культурно-історичному досвіді людства.

Асоціативний принцип в дизайні виступає супроти натуралістичного копіювання об'єктів, супроти беззмістовного формалізму, супротив поверхової видовищності, яка лишена смислової глибини. З точки зору психології, асоціація трактується як зв'язок за певних умов, що виникає між різними психологічними проявами одного члена асоціації до утворення іншого чи інших. Розгортання творчого моделювання на цій основі обумовлено здатністю асоціативно співвідносити предмети і явища реальності і конструювати нові нетривіальні зв'язки [8, с.135].

Філософське розуміння асоціативності містить і важливий гносеологічний момент: асоціація розглядається як «відображення взаємозв'язків». Розвинута асоціативність, як компонент художнього мислення, сприяє розкриттю у творі мистецтва причинно-наслідкових зв'язків, руху художніх образів і сюжету.

Принцип симетрії дизайн-об'єкта розглядається як одне з найбільш значущих основних положень. Г. Вейль, досліджуючи багато аспектів цього явища, і насамперед його математичну закономірність, характеризував симетрію як ідею, засобом якої людина протягом століть намагався досягнути і створити порядок, красу і досконалість [2, с.81].

У побудові дизайн-об'єктів симетрія відіграє провідну роль. За її допомогою упорядковуються розміри одягу, обсяг форми, розподіл членувань і деталей. Симетрія дизайн-об'єкта визначається природною симетрією та функціональністю фігури людини.

Якщо в архітектурній композиції можна дозволити більшу різноманітність симетричності рішення, то в композиції костюма людська постать є фактором, що гранично обумовлює симетрію як ярусної складності: спадаючої або зростаючої догори чи донизу. У проектуванні одягу існує симетрія голови, обличчя, симетрія плечового пояса і рук, симетрія грудної клітини, стегон, ніг, де кожен з цих частин фігури обумовлює дзеркальну симетрію, але фігура людини має не тільки дзеркальну симетрію. Окрім вертикальної осі симетрії, що збігається з центральною лінією, можна знайти й інші види симетрії. У зовнішній і внутрішній побудові спостерігається і асиметрія фігури людини, але це незначні відхилення і вважаємо, що фігура людини – гармонійне природне творіння, що цілком збігається з поняттям – симетрія [8].

Принцип організації форми дизайн-об'єкта являє собою динамічну систему взаємодіючих частин. Форма - це не тільки організований обсяг, але і обмежений простір, в якому лінії фіксують її різні стани - розростання, напруги і стиснення. В окремих випадках самі лінії утворюють центри сил тяжіння і відштовхування. Тому будь-яка форма повинна мати центр тяжіння, вісь симетрії, де центр визначає величину і напрямок її руху. Центр дизайн-об'єкта - це частина форми, своєрідний фокус, який визначається за концентрацією та домінантністю визначених ознак.

Форма дизайн-об'єкту найбільш життєздатна, тому що вона не тільки максимально відображає прогресивні тенденції свого часу, але і випереджає їх, а саме:

- відображає спадкоємність минулих часів і відповідає найбільш об'єктивним людськими характеристиками;
- концентровано фіксує етапні прикмети і явища сучасності. Тому форма дизайн-об'єкта завжди є інтернаціональною і демократичною.

Складність будь-якої організації форми пов'язана з тим, що людина сприймає її багатопланово, починаючи від геометричних характеристик, від впізнавання елементарних до складних і значних узагальнень, побудованих на основі асоціацій і проникнення в художній образ [5, с.65-67].

Загальні положення проектної діяльності дають змогу здійснювати пошуки у створенні нових дизайн-об'єктів, а саме:

- відкритість багатьох принципів дозволяє вбирати в себе нові ідеї і методи, завдяки яким успішно виконувати основні функції – бути орієнтиром у відповідній дослідницькій діяльності.
- гармонійність, яка розкриває науково-теоретичну та проектно-методологічну основу комбінаторного формоутворення;
- виразність, яка досягається лише шляхом виокремлення деяких аспектів сприймання дизайн-об'єкту і сприяє становленню його художніх якостей;
- точність і правильність, що сприяє здійсненню взаємозв'язків та організації співвідношення між предметами та дизайн-об'єктами.

Узагальнюючи результати теоретичного аналізу можна стверджувати, що основні принципи проектної діяльності майбутніх дизайнерів перетворюють множинність категорій і законів на струнку систему знань і дозволяють більш чітко визначити відповідні форми та способи функціонування кожного структурного компонента в теорії проектування дизайн-об'єкта.

Література

1. Афанасьєв В. Г. *Общество: системность, познание и управление* / В. Г. Афанасьєв. – М. : Политиздат, 1981. – 341 с.
2. Вейль Г. *Симметрия. Перевод с англ. Б.В. Бирюкова и Ю.А. Данилова. Под. ред. Б.А. Розенфельда.* – М.: Наука, 1968.-191с.
3. Гривова И.А. *Художественный образ как система.* – Одеса. Одеський ун-т им. М.И. Мечникова, 1970. -27с.

4. *Дизайн. Иллюстрированный словарь – справочник / Г.Б. Минервин, В.Т. Шимко, А.В. Ефимов и др.: Под. общей редакцией Г.Б. Минервина и В.Т. Шимко. – М.: Архитектура – С, 2004. -288с.*

5. *Козлова Т.В. Художественное проектирование костюма. – М.: Легкая и пищевая пром.-сть, 1982. -144с.*

6. *Колосніченко М.В., Щербань В.Ю., Процик К.Л. Комп'ютерне проектування одягу : Навчальний посібник. – К.: «Освіта України», 2010. -236с.*

7. *Купенко О.В. Людина для людей: на шляху зростання (теоретико-методологічні та технологічні засади управління проектною діяльністю студентів вищого навчального закладу). – Суми: Вид-во Суми ДУ, 2008. -296с.*

8. *Ніколаєва Т.В. Основи теорії формоутворення костюма: Навчальний посібник / Т.В. Ніколаєва, Н.В. Чуприна. - К.: КНУТД, 2004. -156с.*

9. *Професійна освіта: Словник: Навч. посіб. / Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. -380с.*

10. *Шевелев И.Ш. Принцип пропорции: О формообразовании в природе, мерной трости древнего зодчего, архитектурном образе, двойном квадрате и взаимопроникающих подобиях / И.Ш. Шевелев. – М.: Стройиздат, 1986. -200с.*

УДК 373.3.051.31: 792

Барановська І.Г.

РОЗВИТОК АРТИСТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

В статтє поднимается вопрос о важности привлечения элементов театрального искусства в процесс подготовки будущих учителей. Рассматриваются пути развития артистических способностей средствами театральной педагогики.

Ключевые слова: *театральная педагогика, артистические способности, будущие учителя, педагогический артистизм, педагогическое мастерство.*

The article raises the question of the importance of the involvement of elements of theater arts in the preparation of future teachers. We consider the development of artistic abilities by means of theater pedagogy.

Keywords: *theater education, artistic ability, future teachers, teaching artistic, pedagogical skills.*

Одне з найважливіших завдань сучасної педагогічної науки – підготовка конкурентоспроможного на світовому ринку освітніх послуг спеціаліста. Стрижнем професійної діяльності майбутнього вчителя повинна стати педагогічна майстерність на рівні мистецтва, що забезпечується високим ступенем розвитку не тільки професійно-необхідних якостей, знань, умінь, навичок, але і педагогічного артистизму.

Елементи театрального мистецтва з давніх часів займають вагоме місце в освітній діяльності. Звертаючись до історичних джерел, знаходимо, що ще великий чеський педагог Ян Амос Каменський в праці «Велика дидактика»,